

Annales

Instituti

Archaeologici

XII - 2016

Godišnjak

Instituta za

arheologiju

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Asja Tonc
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Asja Tonc
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Una Krizmanić Ožegović

Lektura/Language editor

Boris Beck (hrvatski jezik/Croatian)
Una Krizmanić Ožegović (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Asja Tonc
Marina Ugarković

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2016.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 10** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Sotin – Srednje polje i Zmajevac, istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2015. godine

- 14** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar

Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2015. godine

- 19** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Zaštitna istraživanja nalazišta AN 3B Beli Manastir – Sedmitar na trasi autoceste A5 Beli Manastir – Svilaj

- 24** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Jagodnjak – Napuštene njive. Zaštitno istraživanje prapovijesnog i antičkog nalazišta na trasi autoceste Osijek – Beli Manastir

- 29** **Hrvoje Kalafatić**
Mateja Hulina

Zaštitno arheološko istraživanje lokaliteta AN7B Čeminac – Vakanjac na dionici autoceste A5 Beli Manastir – Osijek 2014. i 2015. godine

- 36** **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Zaštitna istraživanja lokaliteta AN 2 Donji Miholjac – Vrancari

- 40** **Katarina Botić**

Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica na južnoj obilaznici grada Donjeg Miholjca 2015. godine

- 46** **Tatjana Tkalčec**

Prapovijesna, rimska i srednjovjekovna naselja na lokalitetu Donji Miholjac – Đanovci – zaštitna arheološka istraživanja u 2015. godini

- 59** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Asja Tonc

Donji Miholjac – Panjik – zaštitno istraživanje naselja sopotske i badenske kulture u Podravini

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 10** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Sotin – Srednje polje and Zmajevac, research of multilayered sites in the Danube region in 2015

- 14** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar

Research results from Batina – Sredno site in 2015

- 19** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Rescue excavation on the AN 3B Beli Manastir – Sedmitar site on the A5 Beli Manastir – Svilaj motorway route

- 24** **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Jagodnjak – Napuštene njive (Abandoned fields). Rescue archaeology of the Prehistoric and Antique site on the Osijek – Beli Manastir motorway route

- 29** **Hrvoje Kalafatić**
Mateja Hulina

Rescue archaeological excavation at the AN7B Čeminac-Vakanjac site along the A5 Beli Manastir – Osijek motorway in 2014 and 2015

- 36** **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Rescue excavations of the AN 2 Donji Miholjac – Vrancari site

- 40** **Katarina Botić**

Rescue excavations of the site AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica on Donji Miholjac southern beltway route in 2015

- 46** **Tatjana Tkalčec**

Prehistoric, Roman, Late Antique and medieval settlements at the Donji Miholjac – Đanovci site – rescue archaeological excavations in 2015

- 59** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Asja Tonc

Donji Miholjac – Panjik – rescue research of a Sopot and Baden culture settlement in Podravina

- 63 Zorko Marković
Katarina Botić**
Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2015. godine
Podgorač, Ražište – results of the archaeological excavations in 2015
- 71 Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2015. godine
Slavonski Brod, Galovo, archaeological research in 2015
- 77 Saša Kovačević**
Istraživanja infrastrukture prapovijesnih naselja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak, sezona 2015.
Research into the infrastructure of Prehistoric settlements at the Nova Bukovica – Sjenjak site, season 2015
- 82 Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2015. godini
Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2015
- 86 Jadranka Boljunčić**
Rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka sa srednjovjekovnoga groblja Zvonimirovo (sjeverna Hrvatska), u kontekstu koštanoga i CT dokaza o rijetkoj infratentorialnoj – mastoidnoj trepanaciji
Research results on archaeological human remains from medieval cemetery Zvonimirovo (northern Croatia), in the context of bone and CT evidence of a rare infratentorial – mastoid trepanation
- 93 Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Mario Gavranović**
Dolina – Babine grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2015. godine
Babine grede in Dolina – research of a Late Bronze Age settlement in Posavina in 2015
- 99 Tatjana Tkalčec**
Kasnosrednjovjekovni arheološki kompleks Grubišno Polje – Šuma Obrovi – probna arheološka istraživanja u 2015.
Late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi – initial archaeological excavations in 2015
- 113 Siniša Krznar**
Torčec – Cirkvišće, arheološka istraživanja srednjovjekovnog i ranonovovjekovnog groblja 2015. godine
Torčec – Cirkvišće, archaeological research of the medieval and early modern cemetery in 2015
- 117 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić**
Kalnik – Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2015. godini
Kalnik – Igrišće – results of archaeological excavations in 2015
- 122 Andreja Kudelić
Branko Mušič**
Kurilovec – Belinščica – rezultati geofizičkih istraživanja
Kurilovec – Belinščica – results of geophysical research
- 127 Tatjana Tkalčec**
Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – arheološko konzervatorski radovi na kuli u 2015.
Vrbovec Castle in Klenovec Humski, archaeological and conservation works on the keep in 2015

- 136 Asja Tonc
Mateja Hulina**
Preliminarni rezultati zaštitnih istraživanja na prostoru prezentacijskog platoa kod špilje Vrlovke
Preliminary results of rescue excavations in the area of presentation plateau near Vrlovka cave
- 139 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Benčić**
Stancija Blek (Tar), kampanja 2015. g.: nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja i prezentacija rezultata široj javnosti
Stancija Blek (Tar), 2015: continuation of archaeological research and conservation activities, and presentation of results to the public
- 144 Goranka Lipovac Vrklijan
Ivan Valent
Ana Konestra
Ivana Ožanić Roguljić**
Antički proizvodni keramičarski kompleks u Crikvenici – zaključna istraživanja 2015. godine
Roman pottery production complex in Crikvenica – conclusive research in 2015
- 152 Ivan Radman-Livaja
Asja Tonc**
Rezultati probnih iskopavanja na Gradini Sv. Trojice 2015. godine
Results of trial excavations on Sveta Trojica Hillfort in 2015
- 155 Kristina Turkalj
Nera Šegvić
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand**
Brač Novo Selo Bunje 2015.
Brač Novo Selo Bunje in 2015
- 160 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić**
Rimska vila u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar) – arheološka istraživanja 2015. godine
Roman villa in Soline Bay on the Island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) – archaeological investigation in 2015

Terenski pregledi

167 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji istočne obilaznice Vinkovaca

170 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2015. godini

173 **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar

Terenski pregled i arheološki nadzor na izgradnji obilaznice Donjega Miholjca

176 **Zorko Marković**
Jasna Jurković

Rezultati terenskog pregleda područja Grada Našice (naselja Granice, Polubaše i Rozmajerovac) 2015. godine

185 **Zorko Marković**
Katarina Botić
Jasna Jurković

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Koška 2015. godine

192 **Andreja Kudelić**
Filomena Sirovica

Prikaz rezultata druge faze sustavnog terenskog pregleda gornje Podravine

196 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Asja Tonc
Vedrana Glavaš
Ana Konestra
Željka Molak Župan

Rezultati terenskih pregleda na području podvelebitskog Primorja i neposrednog zaleđa

201 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Irena Radić Rossi

Rezultati aktivnosti projekta „Arheološka topografija otoka Raba“ u 2015. g.: terenski pregledi, obrada arheološke građe, popularizacija znanosti

Field Surveys

167 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci beltway

170 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2015

173 **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar

Field survey and archaeological supervision during the construction of the Donji Miholjac beltway

176 **Zorko Marković**
Jasna Jurković

Results of field survey in the City of Našice area (settlements Granice, Polubaše and Rozmajerovac) in 2015

185 **Zorko Marković**
Katarina Botić
Jasna Jurković

Results of a field survey of Našice and Koška municipalities in 2015

192 **Andreja Kudelić**
Filomena Sirovica

Results of the second phase of a systematic field survey in Upper Podravina

196 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Asja Tonc
Vedrana Glavaš
Ana Konestra
Željka Molak Župan

Results of field survey in sub-Velebit Coast and hinterland

201 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Irena Radić Rossi

Results of the „Archaeological topography of the Island of Rab“ project in 2015: field surveys, processing of archaeological finds, popularization of science

Eksperimentalna arheologija

207 Andreja Kudelić

Eksperiment u arheologiji – priprema i sastav lončarske smjese

Experimental Archaeology

207 Andreja Kudelić

Experiment in archaeology – preparation and composition of clay paste

Zračna arheologija

**213 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić**

Zračno rekognosciranje, Osječko-baranjska županija 2015. godine

Aerial archaeology

**213 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić**

Aerial reconnaissance, Osječko-baranjska County in 2015

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

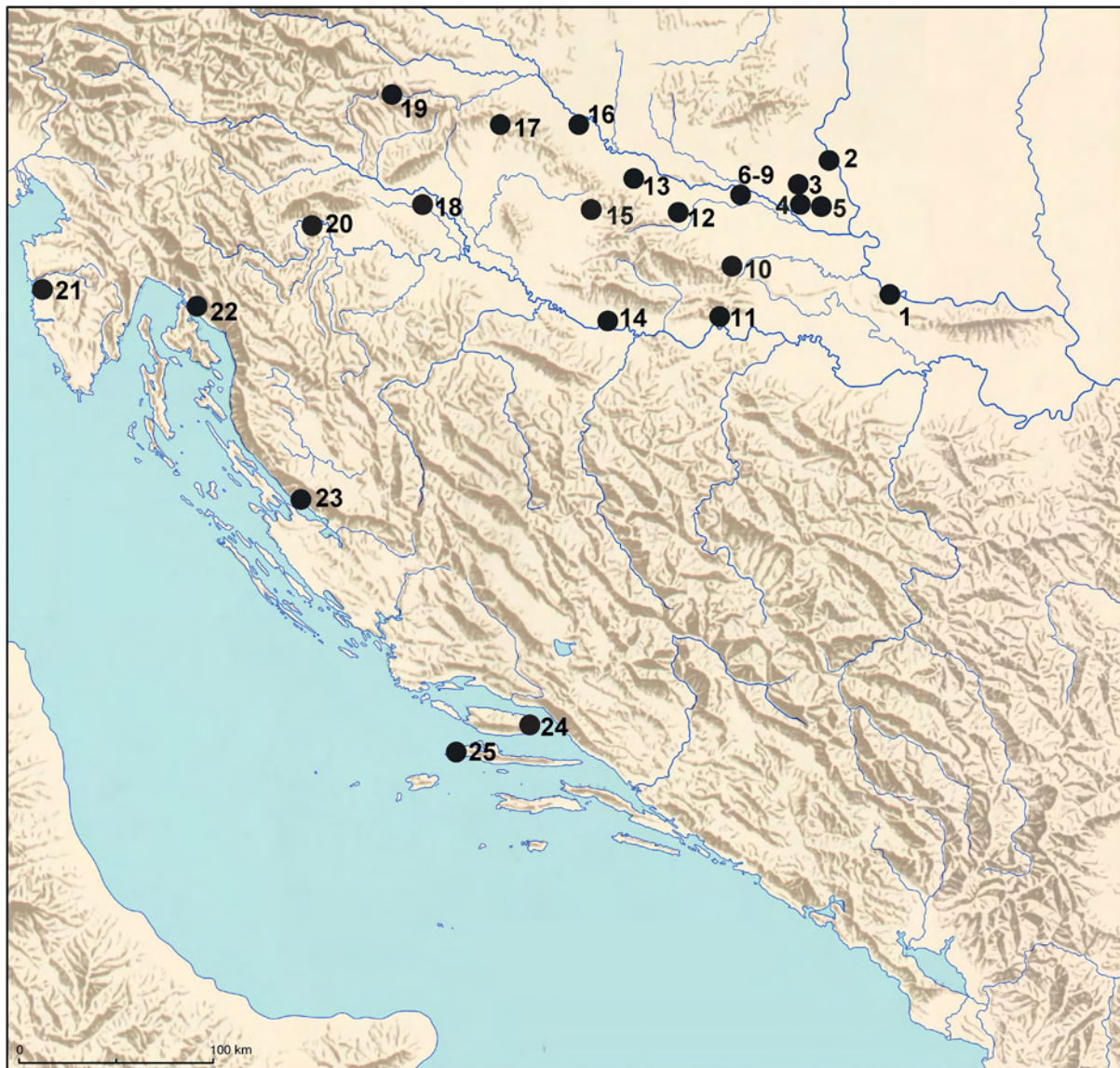
223-234

Additional scientific activity of the Institute

223-234

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Sotin, Srednje polje i Zmajevac
2. Batina – Sredno
3. AN 3B Beli Manastir – Sedmitar
4. AN 7A Jagodnjak – Napuštene njive
5. AN 7B Čeminac – Vakanjac
6. AN 2 Donji Miholjac – Vrancari
7. AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica
8. AN 6 Donji Miholjac – Đanovci
9. AN 7 Donji Miholjac – Panjik
10. Podgorač – Ražište
11. Slavonski Brod – Galovo
12. Nova Bukovica – Sjenjak
13. Zvonimirovo – Veliko polje
14. Dolina – Babine grede
15. Grubišno Polje – Šuma Obrovi
16. Torčec – Cirkvišće
17. Kalnik – Igrišće
18. Kurilovec – Belinščica
19. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
20. Vrlovka
21. Tar – Stanција Blek
22. Crikvenica – Igralište
23. Gradina Sv. Trojica
24. Brač – Novo Selo Bunje
25. Sveti Klement – Soline

Brač Novo Selo Bunje 2015.

Brač Novo Selo Bunje in 2015

Kristina Turkalj
Nera Šegvić
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand

Primljeno/Received: 10. 3. 2016.
Prihvaćeno/Accepted: 25. 05. 2016.

Tijekom listopada 2015. započeta su sustavna arheološka istraživanja na lokalitetu Bunje na otoku Braču. Pronađeni nalazi i arhitektura datiraju od vremena kasnog helenizma pa sve do kasne antike. Dobivenom snimkom arhitekture utvrđeno je kako svi zidovi, odnosno objekti, imaju istu orijentaciju što upućuje na planiranu i dobro organiziranu izgradnju.

Gljučne riječi: Brač, Novo Selo Bunje, keramika, cisterna, mozaici, tijasak za masline, antika, kasna antika
Keywords: Brač, Novo Selo Bunje, pottery, cistern, mosaics, olive press, Antiquity, Late Antiquity

Tijekom mjeseca listopada 2015. godine Institut za arheologiju iz Zagreba u suradnji sa Centre national de la recherche scientifique i Université Paris-Est započeo je sustavna arheološka istraživanja na lokalitetu Bunje na otoku Braču.¹

Arheološka istraživanja trajala su od 12. do 31. listopada 2015. godine. Radove su vodili Kristina Turkalj, viša stručna suradnica Instituta za arheologiju, Nera Šegvić, viša stručna suradnica Instituta za arheologiju, Emmanuel Botte iz Centre national de la recherche scientifique u Francuskoj i Audrey Bertrand iz Université Paris-Est Marne-la Vallée u Francuskoj. U istraživanjima su sudjelovali i Antoine Boisson (Université Montpellier) i Nicolas Leys (Université Paris 1). Veliku pomoć prilikom čišćenja vegetacije i ustupanja alata pružili su i djelatnici Komunalnog odsjeka općine Selca, Damir Štambuk, Mirko Glušević i Stipe Mulac te volonter Pero Dragičević.²

Istraživanja je financirala Općina Selca, Institut za arheologiju u Zagrebu i École française de Rome. Veliku logističku pomoć pružili su vlasnik zemljišta Ivica Škrpaca i općinski načelnik Ivica Marijančević.

Lokalitet Bunje nalazi se na sjeveroistočnom dijelu otoka Brača, na administrativnom području naselja Novo Selo u općini Selca (sl. 1). U podnožju južne padine brda Gračišće (218 m n. v.), na kojem je zabilježen prapovijesni lokalitet Velo Gračišće (Stančić et al. 1999: 58-59), nalaze se ostaci većeg gospodarskog kompleksa – *villa rustica*. *Villa* u Bunjama smještena je na sjevernom rubu polja Vejak, na nadmorskoj visini od 70 m. Krško polje Vejak izduženog je oblika, orijentirano sjeverozapad-jugoistok, u dužini od oko 1 km. Dno polja prekriveno je

crvenicom, najplodnijom vrstom tla u kršu, dok su rubovi polja odnosno padine okolnih brda prekrivene crnicom. Na sjevernoj strani brda Gračišće nalazi se uvala Voščica, dok se uvala Rahotica, koja je također mogla poslužiti kao zaštićena uvala pogodna za pomorsku komunikaciju, nalazi nešto dalje, na istočnoj strani otoka. U blizini uvale Voščica navodno se nalazi antički brodolom s amforama.

Ovogodišnja istraživanja na lokalitetu Novo Selo – Bunje na Braču ostvarena su kroz suradnju E. Botte (CNRS), A. Bertrand (Univ. Paris-Est) i K. Jelinčić Vučković (Institut za arheologiju) na projektu „Recherches sur l’exploitation économique de la Dalmatie à l’époque romaine (IIe s. av. J.-C. – IIe s. ap. J.-C.)“.³ Cilj projekta je istražiti utjecaj rimske prisutnosti u Dalmaciji na ekonomiju. Antički lokalitet u Bunjama zanimljiv je zbog nalaza tijasaka za masline koji upućuje na to da se radi o rimskoj gospodarskoj vili orijentiranoj na proizvodnju ulja, no čije krajnje rasprostiranje ni vremensko trajanje nisu još poznati.

Namjera ovogodišnjih istraživanja bila je utvrditi rasprostiranje lokaliteta i stanje očuvanosti zidova te započeti s detaljnijom nacrtom i terenskom dokumentacijom utvrđenog stanja. Utvrđeno je da se radi o lokalitetu koji se rasprostire na dosta velikom prostoru (sl. 2). Minimalna obuhvatna površina očuvanih antičkih zidova iznosi oko 3700 m². Ako se tome pribroji i lokva na obroncima Gračišća sa zaidanim južnim krajem, vila se u svom najrasprostranjenijem obliku mogla rasprostrirati na minimalno 10.000 m².

Nakon preliminarnog terenskog pregleda i snimanja učinjenog 2012. godine (Jelinčić Vučković 2012), odlučeno je da se ovogodišnjim istraživanjem raščisti teren od raslinja te da se na nekoliko mjesta sondažno istraži stratigrafija lokaliteta.³

Terenska dokumentacija nastavila se na sektore ustanov-

1 Ovgodišnji radovi na lokalitetu provedeni su temeljem Rješenja Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Splitu, Klasa: UP/I 612-08/15-08/0434, Urbroj: 532-04-02-15/13-15-2, Split, 30. rujna 2015. godine.

2 Ovim putem zahvaljujemo i ostalim volonterima na sudjelovanju u istraživanju: Tomislav Matković, Nikola Dragičević, Kristina Kelava, Matea Vrandečić Loje, Ivan Razmilčić i Dijana Šabić.

3 Čišćenjem su obuhvaćene čestice 772/1, 773/2, 774, 775, 780, 781, 783 k.o. Novo Selo čiji su vlasnici Ivica Škrpaca i Jaksša Škrpaca. Time su obuhvaćeni Sektori 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11.

Sl. 1 Pogled iz zraka na središnji dio lokaliteta (snimio: D. Tresić Pavičić).

Fig. 1 Aerial view of the central part of the site (photo: D. Tresić Pavičić).

ljene 2012. godine (Jelinčić Vučković 2012). Budući da je pri snimanju 2012. najveći problem predstavljala vrlo gusta vegetacija, čišćenje bujnog raslinja prije istraživanja omogućilo je da se vidljivi antički zidovi snime ponovno, ovaj put s većom točnošću. Dokumentirani su oni zidovi i sektori koji su bili dostupniji te nisu zahtijevali intenzivno čišćenje ili sondiranje. Manje sonde su napravljene u Sektorima 6 i 8, dok je istočna cisterna u Sektoru 10 ispražnjena i dokumentirana.

Po završetku istraživanja, tvrtka Kaducej d.o.o. snimila je lokalitet bespilotnom letjelicom. Na ovaj način dobivene su zračne snimke terena korištene u svrhu vizualizacije i izrade 3D modela terena.

Sektor 5

Tijekom ovogodišnje kampanje uklonjena je vegetacija iz Sektora 5 kako bi se zidovi mogli detaljnije snimiti, no nije se pristupilo arheološkom sondiranju. Neki elementi govore u prilog tezi da bi se u ovom dijelu mogla nalaziti *pars urbana* vile u Bunjama. Dio zapadnog lica zida prekriven je hidrauličnom žbukom te je vjerojatno činio dio bazena. U prilog tezi da se radi o termama govori i činjenica da su na ovom prostoru Sektora 5 prilikom poljoprivrednih radova nalaženo više okruglih suspenzura koje su činile dio hipokausta. Dvije suspenzure s ovog mjesta nalaze se u muzeju u Škripu.

Prilikom čišćenja vegetacije i zidova, nalažene su tesere mozaika. Tesere su istog oblika i boje kao i mozaik pronađen *in*

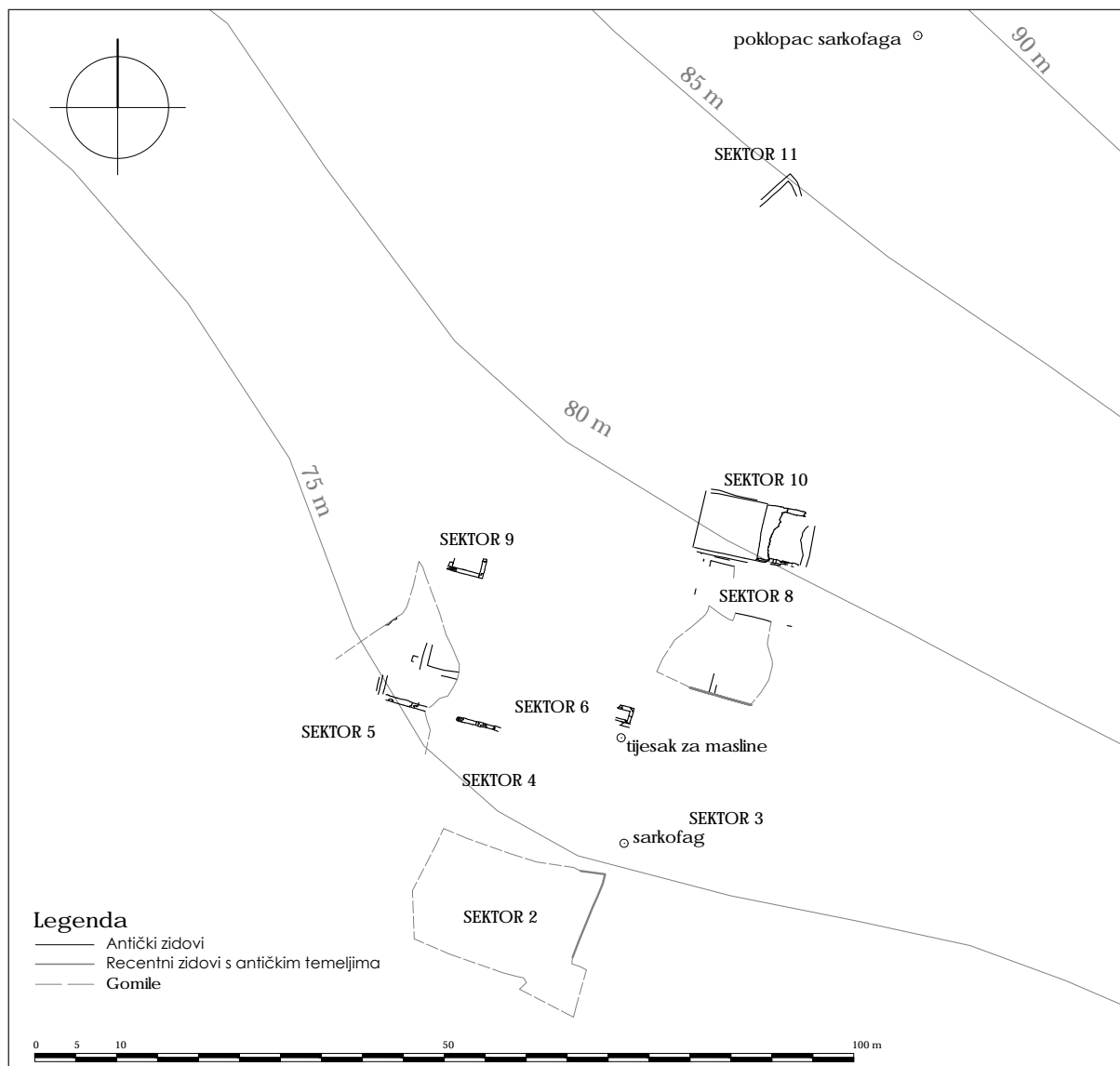
situ na dnu Cisterne 1 u Sektoru 10. Prema pričanju vlasnika, Ivica Škrpace, prilikom poljoprivrednih radova tokom prošlog stoljeća na najjužnijem dijelu Sektora nađena je veća količina brončanog novca koja je bila predana u muzej u Škripu.

Sektor 6

Prilikom dolaska na teren, Sektor 6 bio je slobodan od raslinja za razliku od ostalih sektora. Njime dominira tijesak za masline (sl. 3) kao dokaz proizvodnje maslinovog ulja na ovom području u antici. Tijesak su tokom godina vlasnici zemljišta uspravili u svoj sadašnji položaj te poduprli suhozidom. Jedini vidljivi antički zid nalazio se u blizini tijeska te je oko njega napravljena arheološka sonda.

Sandom se željela utvrditi orijentacija struktura te stanje njihove očuvanosti. Prilikom istraživanja uklonjen je samo humusni sloj. Ustanovljeno je da vidljivi zid pripada bazenu za ulje, koji je uhvaćen u jednom svom dijelu te se čini dobro očuvan. Unutrašnjost bazena obložena je hidrauličnom žbukom debljine od 2 do 5 cm. Južno od te strukture otkriven je još jedan zid, a južno od njega nađena još jedna struktura za koju se za sada pretpostavlja da je urušenje zida. (sl. 4)

Nalazi pronađeni prilikom skidanja humusnog sloja govore tek o posljednjoj fazi naseljavanja lokaliteta. Ovdje se ističu ulomci kasnoantičkih amfora Late Roman 1 i 2 koji se datiraju između 5. i 7. st.

Sl. 2 Tlocrtni plan lokaliteta (izradila: N. Šegvić).

Fig. 2 Site plan (made by: N. Šegvić).

Sl. 3 Tijesak za masline u Sektoru 6 (snimio: E. Botte).

Fig. 3 Olive press in Sector 6 (photo: E. Botte).

Sektor 8

Sektor 8 nalazi se između cisterni u Sektoru 10 i Sektora 6 na jugu. Sektor je omeđen na sjeveru i jugu s dva antička zida koji su dobro očuvani. Arheološka sonda otvorena je uz južni zid Sektora, kako bi se ustanovilo stanje njegove očuvanosti te veza sa zidom koji je okomit na njega. Na relativnoj dubini od 30 do 40 cm pronađeni su antički slojevi. Slojevi koji su se eventualno nalazili iznad njih uništeni su poljoprivrednim radovima jer je Sektor 8 služio za sadnju krumpira. Zid orijentacije sjever-jug na svom sjevernom dijelu leži direktno na živcu. Tehnikom gradnje, ovi zidovi odgovaraju zidovima na ostatku terena, tj. imaju dva lica načinjena od vapnenačkih blokova s ispunom od žbuke i manjeg kamenja.

Nalazi iz sonde u Sektoru 8 potječu iz posljednjeg perioda naseljavanja terena povezanog s uništenjem ili ponovnim naseljavanjem. Datacija se bazira na afričkoj *sigillati*, afričkim amforama i kasnim orijentalnim ulomcima koji se mogu staviti u 5. st.

Sektor 9

U dosadašnjim publikacijama o lokalitetu Bunje struktura u Sektoru 9 nazivana je „grobnicom“ (Stančić et al. 1999: 58–59). Čini se da je struktura u svom tlocrtu originalno bila

Sl. 4 Sonda u Sektoru 6 (snimio: E. Botte).

Fig. 4 Trench in Sector 6 (photo: E. Botte).

čtvrtastog ili pravokutnog oblika minimalne širine 4,50 m. Ulaz u građevinu nalazio se na njenoj istočnoj strani jer je taj zid očuvan u punoj dužini. Originalna podnica građevine potpuno je uništena. Vlasnik zemljišta, Ivica Škrpaca, navodi da je njegov otac ovdje želio napraviti cisternu za vodu, mehanički iskopavši živac unutar građevine. U svezu dovodi i kameni vijenac u Sektoru 5 koji je trebao poslužiti kao otvor cisterne. Prostor oko strukture zasut je kamenom gomilom s ulomcima antičkog građevinskog materijala te se mogući sjeverni nastavak građevine odnosno njeni ostaci možda nalaze ispod nje.

Prilikom čišćenja zidova i njihove neposredne okolice od vegetacije za potrebe snimanja, ustanovljeno je da se južni zid pruža dalje na zapad, što bi trebalo pobliže istražiti tokom idućih kampanja.

Sektor 10

U okviru Sektora 10 nalaze se dvije cisterne. Istočna cisterna, dimenzija je 5,85 x 7 m, dok je zapadna dimenzija 7,5 x 8,1 m. Tokom poljoprivrednih radova, odnosno čišćenja zemljišta, obje su cisterne ispunjene blokovima kamena, odnosno urušenjima okolnih građevina, što otežava njihovo pražnjenje. Ispuna istočne cisterne sastojala se od neobrađenog kamena i humusa. Tokom čišćenja u ispuni su pronađeni ulomci dviju tegula s pečatom. S obzirom na to da je na gomili koja prekriva Sektor 4 pronađen ulomak tegule s pečatom čiji sačuvani dio tvori slova [-]NS[-] moglo bi se pretpostaviti da su sve tri tegule nosile neki oblik imena *PANSIANA*. Ovakvoj tezi govori u prilog činjenica da je pečat *PANSIANA* već ustanovljen na Braču na lokalitetima Mladinje brdo-Oklade-Pučišća, Sv. Jadre-Donji Humac i Luke-Škrip (Jelinčić 2005: 68, 73, 87). Tegule s pečatom *PANSIANA* vrlo su učestale na Jadranu u razdoblju od 1. st. pr. Kr. do vladavine cara Vespazijana (Matijašić 1983).

Sjeverni, zapadni i istočni zid cisterne uglavnom je dobro očuvan. Najbolje očuvani luk cisterne je na zapadnom zidu, dok južni zid pokazuje znakove vjerojatne pregradnje. Pražnjenjem istočne cisterne ustanovljene su njene unutarnje dimenzije koje

Sl. 5 Cisterna SJ 10002 na kraju kampanje, pogled s juga na pod i zid SJ 10008 (snimila: N. Šegvić).

Fig. 5 Cistern SU 10002 at the end of the season, cistern surface and wall SU 10008 viewed from south (photo: N. Šegvić).

Sl. 6 Ulomci mozaika (DF-6) nađeni prilikom čišćenja Sekora 8 (snimio: H. Jambrek.)

Fig. 6 Mosaic fragments (DF-6) found during the cleaning of Sector 8 (photo: H. Jambrek.)

iznose 5,9 x 4,3 m.

Zidovi cisterne podupirali su svod orijentiran zapad-istok. Podnica cisterne sastoji se od temelja, sastavljenog od većih blokova neobrađenog kamena u debljini od 20-ak cm i sloja žbuke u debljini od 23 cm, na koji je postavljen sloj hidrauličke žbuke.

Na hidraulički sloj žbuke postavljen je mozaični pod (sl. 5, 6). Iako rjeđi, ovakav tip mozaika zabilježen je na istočnoj obali Jadrana (Kilić-Matić 2004; Starac 2008; 2010).

U sljedećoj fazi gradnje cisterne postavljen je novi zid, uz sjeverno lice južnog zida cisterne. Također, sloj hidraulične žbuke apliciran je na spoju zidova i mozaičnog poda.

Zapadna cisterna lošije je očuvana od istočne te isto tako zapunjena većim blokovima neobrađenog kamenja. Snimljeni su obrisi strukture dok se detaljnijem čišćenju nije pristupilo.

Sektor 11

Sektor 11 nije bio predmetom ovogodišnjih istraživanja, tako da se taj sektor nije ni raščišćavao od raslinja. Budući da su u Sektoru bili vidljivi zidovi, oni su snimljeni linijski kako bi se dobio odnos tih zidova s ostatkom terena. Očuvani zidovi položeni su na živac i svojom se orijentacijom razlikuju od orijentacije prisutne kod ostalih zidova na terenu, što možda govori o njegovoj drukčijoj namjeni ili dataciji.

Sektor 2 i 4 nisu ove godine istraživani, već se samo skupljeni neki površinski nalazi. U Sektoru 2 nađeni su ulomci fine keramike i amfora afričke proizvodnje (ulomci afričke *sigillate*, tipovi A-D). Ovakvi ulomci počinju se proizvoditi početkom 2. ili krajem 3. st. te se prestaju proizvoditi krajem 5. ili početkom 6. st.

Lokalitet Novo Selo Bunje najveća je rustična vila i jedan od najvećih i svakako najznačajnijih antičkih lokaliteta na otoku Braču. Riječ je o položaju nastanjenom od kasnohelenističkog razdoblja u kontinuitetu do kasne antike.

Ovo je vrijedan kulturni spomenik koji krije veliko bogatstvo i kulturnu baštinu koju je potrebno dalje istražiti i zaštititi.

Literatura

- Jelinčić, K. 2005, *Topografija rustičnih vila na otoku Braču* (Magistarski rad na Sveučilištu u Zagrebu).
- Jelinčić Vučković, K. 2012, *Izvišće o arheološkom rekognosciranju i snimanju lokaliteta Novo Selo Bunje* (18.-19. travnja 2012.).
- Kilić-Matić, A. 2004, Prilog proučavanju tehnika i struktura gradnje rimskih vila rustika na obali rimske provincije Dalmacije/ A contribution to the study of building techniques and structures at Roman villae rusticae on the coast of the Roman province of Dalmatia, *Opuscula Archaeologica*, 28, 91–109.
- Matijašić, R. 1983, Cronografia dei bolli laterizi della figulina Pansiana nelle regioni adriatiche. *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité*, 95(2), 961–995.
- Stančić, Z. Vujnović, N., Kirigin, B., Čače, S., Podobnikar, T., Burmaz, J., 1999, *Adriatic Islands Project, Vol 2: The Archaeological Heritage of the Island of Brač, Croatia*, BAR International Series, 803, Archaeopress, Oxford.
- Starac, A. 2008, Dragonera. Due ville romane, in: *Terre di Mare: l'archeologia dei paesaggi costieri e le variazioni climatiche*, Auriemma, R., Karinja, S. (eds.), Trieste, 304–309.
- Starac, A. 2010 (ed.), *Dragonera, Dva Biseri – Dragonera, Two pearls*, Monografije i Katalozi 19, Arheološki Muzej Istre, Pula,

Summary

In October 2015 the Institute of Archaeology in Zagreb in collaboration with Centre national de la recherche scientifique and Université Paris-Est started archaeological investigation at Bunje site on the Island of Brač.

The research aimed to establish the site extent and the condition of walls. The site occupies an area of around 3,700 m². If we include the lokva (karst pond) as part of the villa it could have measured 10,000 m².

The site is overgrown by lush vegetation, shrubs and forest, which endangers the architecture that is still in place. Vegetation was cleared from visible structures which were documented and protected.

Most notable finds include fine pottery fragments, an amphora of African production, attributed from early 2nd to early 6th c., Late Roman amphoras 1 and 2, attributed to 5th-7th c., tiles with PANSIANA seal which were distributed across the Adriatic since 1st c. BC until Emperor Vespasian.

A large number of tesserae was also found, most densely present in Sector 10 where they were found in situ as the surface of the cistern.

Also, there are sarcophagi which could be attributed to late 5th c., which illustrates a long history of occupation at this site.